

# LO GERONÉS

BIBLIOTECA PUBLICA  
GIRONA

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

## PREUS DE SUSCRIPCIO

Gerona ... ..	1	pesseta trimestre
Fora ... ..	1'25	id. id.
Extranger... ..	1'50	id. id.
Un número, 10 céntims		

## Administració y Redacció

SABATERIA-VELLA 2 1.<sup>er</sup>

## ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin a la Redacció, se'n donará compte en lo Setmanari.

Any 1.<sup>er</sup>

Dissapte, 1.<sup>er</sup> de Setembre de 1894.

Núm. 22.

## SECCIÓ GENERAL ELECCIONS.

May los partits en general havian donat tantes mostres de la seua impotencia en la nostra provincia, com aquesta vegada ab motiu de les próximes eleccions de diputats provincials.

Tothom sab qu' aquí los únichs que tenen adeptes, los únichs que tenen conviccions polítiques y té en lo pervindre, son los partits extréms: los carlins y 'ls republicans. Pero, fins aquestos, d' un quant temps ençá, han perdut molt de terreny. Los primers, ab lo desprendiment dels integristes y ab la divisió més ó menys palesa, pero real y efectiva, entre elements d' acció y elements de propaganda pacífica. Los segons, per son fraccionament en tants grupos com personatges ab pretensió de gefes figuran en lo Centre de la nació: essent digne d' observarse que 'ls dos únichs grupos qu' aquí tenen alguna importancia, los possibilistes y 'ls federals, s' avorrexen coralment, distintgintse aquells per l' afició qu' han demostrat sempre d' entendre's ab los monárquichs fusionistes, sobre tot quant fentho han pogut perjudicar als federals.

Hi ha, además, una gran massa indiferent, composta en sa quasi totalitat, de tímorats y egoistes; los quins ó no 's mouhen pera res ó buscan solzament estar bé ab lo qui mana ó ab lo qui 'ls hi pot fer mal; massa en la qui fan l'enyia los partits governants.

Aquestos se componen dels residuos dels antichs partits moderat y progressista, d' algún qu' altre element jove que desitja figurar ó conserva les tradicions de familia y d' un axám de vividors atrevits que fan política *práctica*. Se conéxen ab lo nom de fusionistes y conservadors, pero aquesta distinció es sols aparent, en principis y en medis de govern tots son lo mateix; en general de principis no 'n tenen cap y sos medis de govern se reduhexen á anar tirant y á gosar del poder ó del pressupósit. Per axó, com lo que 's disputa es l' influencia y l' predominí y tothom mira principalment per ell, ab tot y esser poch, no s' entenen: los fusionistes se repartexen en quintanistes, fabristes, herreristes y rouristes segons es lo nom de son cap de colla; y los conservadors en robertistes, campistes, ruizistes, etc. Lo millor del cas es que los del un y l' altre bando s' unexen quasi sempre pera combatre á les altres fraccions de son mateix partit. Axí, avuy, los quinianistes, fabristes y robertistes marxan units y 'ls hi fan la contra los herreristes, y campistes. Los rouristes tenen un peu á cada marge.

Tots ells plegats, sense 'l manubri ó la possessió del poder no farian ni un sol diputat; la massa indiferent son los seus correligionaris. La proba está en que cap de ells gosa presentar candidatura quan no está en lo candelerero. Axí, al present, no 'n presentan los conservadors y en les eleccions passades no 'n presentaren los fusionistes. Si algun ne surt ó algun ne sura, será en virtut de pacte ó componenda, com per exemple are un representant del Marqués de Robert qu' anirá á la candidatura ministerial protegit per En Quintana y per los fabristes.

D' aquest joch de compares y comares, resulta que qui fa los diputats no es lo pays y que en la designació d' aquestos no 's busca l' aptitud, les condicions que requereix lo desempenyo del càrrech, ni sisquera la conveniencia política y utilitat del partit, sino que 's busca la adhesió á un cap de colla determinat, la docilitat de carácter y la conveniencia personal.

Es inútil que 'ls Comités ho vulguin d' altre manera, al present los comités están arreconats com lo morrió y l' himne de Riego. Lo partit es lo de ménos; lo demés es que figuri en la candidatura un representant del Sr. Quintana, un representant del Sr. Robert y un representant del Sr. Roure, en que 'l partit fusionista no 'ls conegui com á correligionaris. Si algú 'ls hi ha de fer la guerra no será

de segur lo Comité, serán los herreristes, serán los campistes, serán los ruizistes qu' apoyarán á qualsevol, en que sia republicá ó carlí pera derrotarlos.

Donades aquestes circumstancies quí dubta de que si 'ls carlins ó 'ls republicans estiguessen units y treballassen ab té se 'n emportarían la victoria? Pero, ja ho hem dit, encara que sien los únichs partits ab forsa en lo pays, han perdut també molt de terreny y l' egoisme y les ambicions personals los rosegan y poch á poch van descomponentlos.

Los carlins, si guanyan, será ab l' ajuda d' algú com los herreristes, que quasi tenen l' obligació d' apoyarlos.

Los republicans, ó no presentan candidatura, com los federals á pesar d' esser los més; ó se contentan com los possibilistes á disputar la minoria, potser en la confiansa de que 'ls qu' avuy governan los hi donguin á última hora un cop de má, ja que als fusionistes te d' esselshi sempre molt més agradable que guanyí un possibilista que un carlí, dels possibilistes están acostumats á ferne sempre lo que 'n volen, y per alguna cosa han dexat lliure lo quart puesto.

Y.

## Estudi sobre les societats cooperatives

(Continuació.)

### CAPÍTOL SEGON

#### Utilitat de les societats cooperatives

*Utilitat de les societats cooperatives en l' ordre social.*  
*—Utilitat en l' ordre económic.—Utilitat en l' ordre moral.*  
*—Utilitat en l' ordre polítich.*

Sens dexar de conéixer que s' ha exagerat molt per part d' alguns economistes entusiastes de les societats cooperatives, qu' han arribat á presentarles com l' universal remey pera tots los mals qu' affigexen á la societat present, hem de convenir que son us racional, circumscribit á un just medi, ofereix una solució molt més positiva á certs problemes, que la que poden donalsi totes les lleys represives y totes les disertacions dels moralistes. No creurho axí seria lo mateix que cloure 'ls ulls davant l' evidéncia dels fets. Basta estudiar lo desenrotlló á que han arribat en algunes nacions, pera portar á l' ánim la més ferma convicció de sa inmensa utilitat en los distints ordres social, económic, moral y polítich.

Les estadístiques de l' antiga societat *Equitables traders* de Rochdale, justifican com, ab una suscripció de dos penichs, lográ en poch temps reunir un capital de 14 milions, fent negocis per la quantitat de 155 milions y guanyant en deu anys la suma de 12.130.000 rals. Lo primer magatzém de queviures s' ha successivament transformat ab onze magatzéms, varies carniceries, fleques, obradors de sastré y de sabater, fábriques de filats y texitos de cotó y de llana, farineres, cases propietat dels socis, escoles, biblioteques y sales de lectura. (1) Més próxims son los avensos fets, entre altres per la *Wholesale society* de Manchester que en poch temps ha centuplicat ses ganancies, per manera qu' avuy compta ab grans magatzéms y bazars ahont s' hi troban tot lo que 'ls obrers poden necessitar, fábriques de calsat, farineres y barcos pera l' importació de fruyts europeus.

Exes lleugeres indicacions, d' entre 'ls molts exemples que podriem citar, son suficients pera que 's compregna la magnitud y trascendencia dels beneficis obtinguts ab les societats cooperatives formades principalment d' obrers als qui han llibertat de l' inseguretad d' un treball mal retribuít y pel mateix de la miseria.

Los progressos de l' industrie moderna, l' us cada die més estés de les máquines, l' organisació d' exes grans empreses anónimes, que ab desmesurada set de riqueses han perdut de vista l' interés moral y públich substituint lo treball ab les jugades de *Bolsa*, y ses deplorables conseqüencies, la desaparició del petit comerç, y de la petita industria, la rubina dels artesans convertits en jornalers á són dels grans industrials; han creat lo proletariát com una nova forma del modern pauperisme. No 'hi ha cap tractadista qu' hagi dexat de proposar algun re-

(1) History of co operation in Rochdale—Jacob—Londón.

mei, ni cap govern que no hagi dictat lleys y reglaments. Pero, malgrat los remeys més ó menys heróichs, malgrat les lleys més ó menys inútils, absurdes ó arbitrarias, lo mal hi es y, lluny d' estinguirse, amenta tots los dies en alarmants proporcions. Si á alguna part lo pauperisme ó lo proletariát están á punt de desaparéixer es allí ahont la societat s' ha fet càrrech de que 'ls problemes socials necessitan pera resoldres medis materials y ha procurat donar treball, inteligencia, abnegació.

Al sentar que les societats cooperatives han tret de la miseria á milions d' obrers, no enteném resoldre lo problema del pauperisme, sino que, ab la vista fixa en la realitat y en los fets, senyalém sa utilitat en l' ordre social, com una de les diferentes institucions que en primer terme han contribuít á resoldrel. Efectivament, per medi de les associacions los treballadors han reunit sumes inmensas, que en molts casos se comptan per milions; forta ab aquestes reserves han aumentat los preus de sos salaris y obtingut disminució d' hores de treball, procurantse axí sa regeneració, donchs disposant de més temps s' han instruhit y recobrat la dignitat que perderen ab l' abjecció y l' indigencia.

Ni un sol treballador associat ha tingut d' acudir á la caritat; en ses botigues menjan y s' vestexen ab géneros de la millor qualitat, s' acaban los perniciosos efectes de la adulteració dels productes, se posa terme al frau y á les quiebres originades pel sistema de comprar á crédit, puig les compres se fan al comptat, y lo que val més que tot es que poch á poch van cambiant sa condició de proletaris ab la de propietaris sense per axó dexar d' ésser obrers.

Les lluytes entre 'l capital y 'l treball, que caracterisan l' actual régimen económic fundat en l' aislament, desaparexen també en la societat cooperativa, puig l' obrer treballa en ses fábriques propies y en sos tallers, ajuntantse axí les dos qualitats de treballador y capitalista.

L' utilitat de les societats cooperatives en l' ordre económic podém sintetizarla en l' estensió del crédit, augment del consúm y desenrotlló de la producció.

Basta recordar que 'l fonament y la forsa d' aquestes comunitats consisteix en haver substituít lo crédit personal al crédit real. Los serveys inmensos que 'ls banchs populars han fet á milers de treballadors y la necessitat en que 's venhen aquestos de son concurs y de sos préstams, justifican lo desenrotlló qu' han lograt en moltes nacions. A Alemania los banchs populars han anticipat á sos membres més de tres mil milions de marchs. Los dinno banchs populars que funcionavan á Bélgica l' any 1886, tenian uns 2.000 associats y 3.000.000 de franchs en concepte d' entradas, essent sa cartera de 2.379.000 franchs. A Inglaterra hi ha uns 396 banchs d' aquesta naturalesa, que tenen un capital de 8 milions y contan ab 34.000 membres. Aquestos datos son suficients pera demostrar lo poderós impuls donat al crédit, estenent sos beneficis á milions de persones, á quines s' ha tret de la miseria y de les urpes de l' usura.

La repartició de les ganancies entre un nombre tant considerable d' associats aumenta necessariament lo consúm y, per conseqüencia, activa la producció, donchs es evident que consumen més mil families obreres que 's repartexen deu milions de ganancies, que no la familia d' un capitalista que guanyi vint milions.

Totes les industries son aptes pera ésser explotades per medi de la cooperació y es interessant veure com al mateix temps que la producció aumenta, los productes han millorat notablement. En efecte, res agullona tant al home pera 'l treball, com l' esperança de ser recompensats sos esforços y son talent ab justa mesura. Merçes á ayal organisació los obrers han treballat en sos propis establiments, s' han convertit ab amor de sos productes, y desvetllantselshi l' estímul de l' interés personal, han obtingut productes més perfets y ben acabats, superiors als que surten de les fábriques ahont treballan obrers assalariats.

En l' ordre moral, la práctica de les societats cooperatives es una manifestació dels sentiments afectius gravats en lo cor de l' home.

La societat es pera l' home com una segona creació pera realisar tot quant la seua naturalesa li demana. En

ella troba son complement, enrobustintse y perfeccionant-se ab les forces de sos semblants, obehint les lleys eter-nes de l'atracció dels sers morals, al deber, que no es coacció, sino llibertat reflexiva, conscient, correlativa del dret. La societat, donchs, no pot existir sense un fi moral y racional, sense combinació de forces y activitats, sense llibertat.

Les associacions cooperatives son l'expressió més perfecta d'aquestos principis aplicats al ordre econó-mich.

Un dels càrrecs més grossos que s'han fet contra l'aislament apoderat de l'ordre industrial, es lo menys-prèn del home moral a qui considera esclúsivament com una màquina de producció. La pràctica del principi d'associació en lo treball y en lo consúm, ha dignificat al obrer, trayentlo d'aquest estat humiliant y tornantli sa dignitat d'home; lluny de ferli avorir lo treball y d'em-brutirlo ab la borrtaxera, lo joch y altres vicis, ha mori-gerat ses costums y li ha fet contraure hàbits de sobrietat y temperànsa. L'estalvi, que s'una virtut moral en quan- limita los goigs presents en mira del bé futur, s'ha arre-lat d'aytal manera, en virtut d'exes associacions, que la majoria l'soportan sense ni donarse compte del sacrifici qu'impesa.

Ab una paraula, lo treball més productiu y racional, que no mimva les forces del cos ni del esperit, l'esperan-ça d'un pervindre millor y segur, l'aument de l'illus-tració en les classes obreres; s'han traduhit en tants be-nefícis de l'ordre moral que be podém sintetisarlos, di-hent: que les societats cooperatives son la fórmula més perfecta del progrés moral de la classe treballadora.

En l'ordre polítich, una preocupació bastant generali-sada feu creure durant molt temps que la pràctica de principi d'associació aplicat al treball y al consúm constituïa un perill pera la societat y un instrument de lluy-ta que podian brandar los enemichs de les institucions, convertint les reunions obreres en cossos polítichs. Los fets s'han encarregat de desvanéixer aquestos temors.

Véigis l'història de les societats cooperatives ingleses. Fins a l'any 1844 les classes obreres d'Inglaterra foren les més ignorants y tumultuosas d'Europa: se conta que 'ls propietaris y 'ls industrials veyen tot sovint cremats y saquejats sos establiments y totes las més brutals tro-pelies contra la propietat y la seguretat personal se suc-cedien ab espantable freqüencia. Desde aquella data, en que s'proclamá lo principi de la llibertat de reunió y d'associació, les classes treballadores d'Inglaterra han fundat gran nombre de companyies de socorros, de pro-ducció y de consúm, y ha sigut tant radical lo cambi en elles operat que no solzament han dexat d'esser una a-menassa constant de la societat, sino que s'han convertit en los més fermes puntals de l'ordre y de la tranquil-litat pública.

Recordis que les societats cooperatives transforman l'obrer a sóu en obrer propietari, per quin motiu, ningú pot estar més interessat qu'ell en l'estabilitat de l'ordre públich, que es la primera condició pera l'desenrotll del comerç y de la industria.

Además d'aquets beneficiosos resultats que justifican la conveniència de l'institució qu'estudiém, podém anyadirhi en l'ordre polítich lo fet no menys important de que les classes obreres, regenerades per l'associació, han entrat a pendre part en la gestió dels negocis públics.

Una de les més deplorables conseqüencies dels antics errors econòmichs es l'haver fet creure als obrers que la política, com l'instrucció y com la moralitat, no te res que veure ab son estat material. Sia'ns permesa la digres-sió de copiar un paragraf de la celebrada escriptora es-panyola Concepció Arenal, que descriu los efectes de la política corrompuda, de l'immoralitat y de l'ignorancia en la sort de la classe obrera:

«Li arrencarán lo fill que no devia esser soldat, enca-rirán lo pá que menja, la carn que no pot menjar, les ro-bes y calsat que no pot comprar, la casa inhabitable qu'ocupa, que deuria atraurel y l'rebutja; la política cor-rompuda y corruptora, la immoralitat y la ignorancia li negaran justícia sempre que la demani contra 'ls que tin-gan més diner ó més influencia, y 's veurá empressonat per una senzilla sospita, mentres los grans criminals es-purnan ab lo fanch de sos cotxes la cara plorosa de la seua muller y 'ls parrachs de la seua filla que la miseria porta a la prostitució (1); la política corrompuda y co-rruptora y la immoralitat y la ignorancia l'arrastrarán a la competència com a una fera lliure, li privarán lo tre-vall ó disminuirán son rendiments ab desproporcionats tributs; lo voltarán de tentacions ab l'exemple de fraus lucratins y sens càstich, y quan, víctima d'un treball pe-rillós ó malís, cayga malalt, ferit ó mort, l'indemnisará ab un trist lit d'un trist hospital, si n'hi ha, ab la fossa comú, ó ab l'ignominia de la mendicitat.» Tots aquestos vicis son una trista veritat de que se'n venhen molt sovint exemples en nostra Societat moderna regida per l'ideal egoista de l'individualisme. Entre l'individuo y l'estat res ó quasi res hi ha. L'esperit d'associació y l'senti-ment de fraternitat están eridats a ómplir aquest buyt es-pantable.

Proclamém, donchs, les excel·lencies de totes les insti-tucions que, com les societats cooperatives, marcan una reacció saludable envers a fraternitat de tots los homíens,

(1) Històrich.

y l'exemple d'altres nacions més afortunades, trobi en nostra patria imitadors que s'encarreguin d'estendre y propagar les ventatges de l'associació en lo treball y el consúm, font inestroncable de riquesa, instrucció, mora-litat, ordre, llibertat, grandesa y prosperitat de les na-cions.

Joseph Loperena y Romá.

(Continuará.)

## CRÓNICA

### EXTRANGER

Res de nou ni d'important ha ocorregut en lo teatre de la guerra xino-japonesa, a no ser algunes escaramas-ses que hi ha hagut entre les avansades dels exèrcits be-ligerants en lo territori de Corea. La escuadra xina del Nort s'ha concentrat en Wei-hai-Wei, mentres que la ja-ponesa continúa, sense empèndrer noves operacions, en lo golf de Petxili. Les forces de terra que tenen los ja-ponesos están preparant son moviment de concentració al objecte d'avançar combinades envers Peking. Han de-sembarcat per medi de barcasses y pontons en les ribe-res del riu Amarillo uns 20,000 japonesos de totes armes. Aqueix riu constitueix la frontera entre Xina y Corea. Sembla que 'ls japonesos tenen lo plan de trencar la reti-rada dels xinos é impedir les comunicacions y lo pas de viures y material de guerra a les forces que componen la vanguardia xina en lo regne de Corea.

—Lo comte de París se troba en estat gravíssim y se diu que 'ls metjes desconfian de salvarlo, donchs ha en-trat en un estat agònich. Los monàrquichs están reunint-se, convocats per los quefes del partit, pera acordar la conducta que deuen seguir a la mort del comte.

—L'esperit elevat del Sumo Pontífice Lleó XIII s'ha fixat en un assumpt de suma importancia, la oratoria sagrada, que s'ha desviat de son verdader objectiu. Lo Papa vol que desapareixin de la trona les oracions pom-poses que tractan d'assumptos més especulatius que pràctichs, més profans que religiosos, que tenen camp més adequat en la premsa y en les acadèmies. No s'at-xassan en absolut les conferencies; en certes circumstàn-cies y per certs auditoris son molt convenients. La carta circular del Papa tracta ab gran lluhiment aquest as-sumpt.

—S'ha celebrat un meeting móstruc contra la Cáma-ra dels Lords de la Gran Bretanya. Se calcula que 'ls ma-nifestants eran uns 60,000 acompanyats de cent bandes de música y portavan més de cinch centes banderes. Los manifestants demanaren que sia abolida immediatament la Cámara dels Lords, per ser de caràcter hereditari, inútil y perjudicial als interessos del país.

### ESPANYA

Lo Sr. Sagasta ha marxat a Avila d'ahont després anirà a S. Sebastián, quedant mortá per ara la política. Los periódichs s'entenen en lo que diu aquest y lo que fá aquell; pero res possitiu que tinga transcendéncia. L'únich qu'han aclarit es que 'l marqués de Cerralbo con-tinúa al front dels carlins y que si 'l subsecretari de Ma-rina dimiteix, no dimitirá 'l ministre, en que no 's pegan fer les maniobres navals projectades per falta de barcos servibles.

Un fort temporal ha acabat d'arruïnhar les comar-ques d'Aragó y bona part de Castilla la Nova; de mane-ra que 's creu molt difícil que s'hi pogan fer efectives les contribucions.

### CATALUNYA

La ciutat de Tarragona s'prepara a celebrar ab lo major esplendor lo quart Congrés Catòlich espanyol. Lo Cabildo de la Seu está restaurant diferents capelles y al-tres elements d'aquell magnífich temple; l'ajuntament ha nomenat una comissió anomenada del Congrés Catò-lich, que tracta d'organisar extraordinaries festes, y fins los propietaris renoyan lo decorat de les fatxades, perquè la ciutat presente millor aspecte.

Tots los diaris de Barcelona s'ocupan aquestos dies de la conversió del furios anarquista Jaume Salvador, autor del crim espantós del Liceo y condemnat a la últi-ma pena per la Audiencia de la capital del principat. S'atribueix la repentina mudansa de Salvador a la lectura de les obres del filòsof vigatá D. Jaume Balmes. Dev va-lla que perseveri fins a última hora en sos propòsits y ac-tes de pietat y que servezca de profitosa enseynansa a sos companys esgarriats la nova conducta del decidit anar-quista.

## NOTICIES

### Oficials.

—Butlletí oficial del 27 d'Agost.—Avis de la Empresa Arrendataria de les cédules fent públich que queda ex-posit per terme de 15 dies, en les Oficinas de la empresa, Progrés,—12,—pral., lo padró de cédules de la Capital corresponent al actual any económic. Comensant a cor-rer lo terme fixat lo día 28 d'Agost.

—Ajuntament.—(Sessió de segona convocatoria del día 29 d'Agost.)—Presidida per lo primer tinent d'Ar-calde y ab assistència de 7 regidors se obri la sessió Re-gintse l'acta de la antecedent que fôu aprobada y firma-da. Acte seguit se prengueren los següents acorts:

Aprobar la distribució de fondos pera 'l pròxim mes de Setembre.

A proposta del Director Jefe de la Companyia de bom-bers y de conformitat al informe de la Comissió Central, se feren los nomenaments de les persones qu'han de co-brir les vacants ocorregudes en dit Cos.

Comprar una trompeta y un parpali de ferro, aquest pera completar l'escala de salvament, tot pera aquella Companyia.

Adquirir pera 'l Jutge municipal los Llibres destinats al Registre Civil.

Concedir lo Teatro a D. Romuald Zubielqui, pera vinent temporada de tardor, pera donarli setze funcio-d'opera com a mínimum y vint de sarsuela, desde 'l 20 d'Octubre al 6 del pròxim Janer, ab determina-conditions.

Se procedí al sorteig pera omplir les vacants de Junta municipal produhides per residir fora la ciu-D. Joseph Falgueras, D. Miquel Vendrell, D. Esteve-rinyá y D. Anton Bellsolá, per ésser empleat del mu-ni-pi D. Joan Oliveres y Forment y per haverse escusat etat D. Pere Terrades; resultant elegits pera substituir D. Ramón Duch Cortina, D. Francisco Casanovas, D. nel Catalá, D. Frederich Clará y D. Lluís Roig y Ca-de la secció primera, y D. Manel Lluch de la secció gona.

Lo Sr. Salvat manifestá que protestaba contra la recepció del empdrat del carrer Nou, per la forma co-ha fet y per no reunir les condicions degudes, donchs han empleat molts carreus rebutjats per la Comissió ceptora, la caixa s'ha omplert ab sorra sense passar y encaregats de la colocació desconexien per complet l'ofici.

Lo Sr. Garriga preguntá si la Comissió de Foment via practicat la recepció de dit adouinat, a lo que pon-gu la presidencia; que aquesta recepció no proce-per haverse fet les obres per administració.

Lo Sr. Salvat preguntá si la Presidencia tenia comen-ment del preu en que s'havía ajustat la colocació de carreus, responent aquesta que ignorava dit detall.

Y s'aixecá la sessió.

—Fem nostres les següents ratlles, que publica *Renaixensa*:

«Segons llegim en los periódichs mallorquins, ha m-a Solter, víctima de tan curta com terrible malaltia, celebrat poeta catalá y mestre en Gay Saber don J. La Pons y Gallarza. Poeta de bona sava, deixa un aplech poesias d'aquellas que acreditan a una literatura y li seguran lo respecte dels extranyos ab l'amor dels pro-pias aficions regionalistas quedan ben manifestadas en composicions *La llar y La mantanya catalana*. For-versas vegadas Mantenedor dels Jochs Florals, comen-per l'any de sa restauració, y president duas vegades del Consistori, llegint en tals ocasions en la poética de dos discursos tan plens de sana doctrina literaria, com ardent amor al país. Tota sa vida la ha dedicada al-tiu de las lletres, dedicantse, además de la poesia, a vestigacions y estudis criticos per demés estimables. A que 'l senyor Pons y Gallarza a Sant Andreu de Palor-lo día 24 d'Agost de 1823 y residia en las Islas Bale-desde 1849 en que guanyá per oposició la cátedra de l-tòrica y Poética del Institut de Palma. Home, además singulars condicions personals, contava ab extensissim-re-laciones filias de la més entusiasta simpatia.

Descansi en pau l'illustre poeta, mentres que Cata-nya plora sa pérdua en companyia de sa familia.»

—En lo darrer número de *El Distrito*, de Palafrug-se publicá un escrit contra un company nostre de re-ció, qual reputació literaria, sólidament assentada, no rá remoure gens ni mica aquella diatriba indecent, de-da a un *escribidor del género cursi*. Nostre bon amich brá despreciarla, com ho haurán fet totes les persones hi hajan passat los ulls.

—Nos escrihuen de Sta. Coloma que 'l mercat dar-fôu petit y lo primer en que sortiren vellanes de l'an-Que la viram anava molt barato, fentne la gent pro-para la próxima festa mayor que sembla 's prepara m-degut a lo qu'escassejan los quartos.

—A l'últim ha vist la llum la candidatura Quinte-Robert-Roure, que 's la oficial en lo districte de Ger-los encasillats son: D. Joseph Gruart, D. Joan Ferra-Boada y D. Narcís Rigau.

La candidatura carlista la componen: D. Enrich-guet y Pagés, D. Joaquim Calm y Gruart y D. Mi-Bonmatí de Cendra.

Los possibilistes presentan a D. Bonaventura Carre-En lo districte d'Olot la candidatura oficial la form-D. Joseph Brandia y Fortuny, D. Mariano Bassols y P-y D. Joan Montsalvatge y Fosas.

Los carlins presentan a D. Miquel Verdaguier y Vil- Los silvelistes a D. Joseph Puig.

Y encara s'parla d'algún altre.

Demá se reunirá la Junta provincial del cens electo-para la proclamació de candidats y designació d'in-ventors.

Endevant les atxes y viva la sinceritat electoral! —S'anuncia la celebració a Saragossa, la vinenta-dor, d'uns Jochs Florals, que serán los primers que e-bri dita Ciutat. Sembla que hi ha ofert molts premis que serán presiliats per nostre illustre paysá D. Vic-Balaguer.

—Nostre volgut amich D. Miquel Blay, llorejat esco-tor oleti, ha guanyat un nou premi en la Exposició Biibao per sa obra titulada *Margheritina*.

—Dijous se celebraren en la iglesia dels Dolors los-nerals pera la senyoreta D.<sup>a</sup> Maria Collet y Pujol, morí lo die primer d'Agost; la concurrència fôu nume-sa, testimoni de les bones recordanses que deixá la funta, (q. e. p. d.).

—Segons llegim en un periódich local, desde illa-prop passat, y per lo terme de quinze dies, se troba-posat al públich en lo pis que ocupa la empresa arren-dataria de cédules personals, lo padró que ha de regir-lo present any económic. Cal donchs que tothom s'e-vili y acudi al local de la arrendataria a véurer qué l-fet eixos senyors, donchs d'altra manera sería fácil 's fes llenya ab los adormits.

—Les gales de la vila d'Anglés, que tindrán lloch-má y dilluns proxims, prometen ser molt lluhides. Se-contractades les orquestes de Molins de Rey, de Sa-Coloma de Farnés y una de les de Cassá de la Selva-haurá tres embalsats, il·luminats ab llum eléctrica; mateix s'il·luminarán alguns carrers, proporcionant-lluyl lo fabricant Sr. Muntadas.

—Hem tingut ocasió de veure 'l passeig de Sant-vador que 'l Ajuntament de Sta. Coloma de Farnés-construhint, y a la veritat no trobém justificades les-ques que en altres colagues hem llegit contra una pers-determinada, donchs que sense la tant manosejada

quetat, resulta ser també un bunyol. Llástima gran que 'ls interessos gastats en aquesta reforma no s' hajan invertit en l' arregle de molts dels carrers de la vila, que son intransitables a peu y á caball.

—Nostres companys del «Centre Catalanista» D. Joseph Morató y Graü y D. Joseph Loperena y Romá, han guanyat un premi cada hü en lo Certámen literari de Manresa. I os felicitem corament.

—Sembla que ha arribat finalment lo grupo de bronze, original del Sr. Parera, que dón ser col·locat en la plassa de Sant Agustí. Veyam si d' una vegada s' enllestex lo monument y 's fan desaparixer de la plassa los enredos que fá un any la tenen ocupada en sa part central.

—FESTES MAJORS DE LA COMARCA.—Die primer de Setembre. Calonge, Torrent, Vilamanisole. Die 2, La Escala, Anglès, St. Esteve de Bas, Vilovi. Die 8, Cadaqués, Castell d' Aro, La Junquera, Llassá, Olot, Pont de Molins, Sant Joan de Palamós, Breda, Viladrau, Olives, Llers y Sant Celoni.

### Secció Literaria.

#### Una excursió á la Mare de Deu del Mont

(Continuació.)

Dinarem á ca 'n Felip y emprenguerem la marca cap á Lladó. Los efectes de la tempestat eran desconsoladors; per tot arreu los blatdemoros ajeguts y molts de trencats; en totas las casas que batian no tingueren temps de salvar ni grá ni palla, los gabayons que 's trobavan encara pels camps, eran volcats ó ajocats ab moltas garbas per qui n' enllá; per terra brancas, esquinsadas. Al tocar quasi á Lladó vejérem una grossa olivera capolada pel llamp; la calor sofocant tornava esser la mateixa, la montanya carregada: quedaria encara alguna isobara ab nova provisió d' aygua, ara ray que vinga; ja quasi arribém al punt.

Dit y fet; ab prou feyna tinguérem temps de ficarnos á Lladó quan un gros xarbascat nos obligá á refugiarnos en una casa hont trobárem N' Estanislao Vayreda, á ca 'n Pasqual.

La pubilla Donya Narcisa, casada ab D. Joaquim Ordís nos rebé ab gran amabilitat, invitantnos á reposar, mostrantnos tota llur casa payral hont se conservan encara prehuats recorts del temps antich. Retxas de ferro clássicas, marschs d' alcova de gust exquisit, calaixeras ab incrustacions de la millor época del barroquisme, caixas d' núvia elegants, plenas d' escultura, un ast enorme de catorce palms de llargaria.

Mentre queya l' aygua á bots y á barrals, nos prepará Donya Narcisa un pisolabis excelent, capás de retornar un mort. Un deu resignarse á tals formalitats usadas en los grans casals de la Garrotxa; acomodarse á las costumns de las casas payrals, que mentre nó sian completament enderrocadas per las lleys del asquerós centralisme, serán la salvació de nostre poble.

Cap al tart partírem vers ca 'n Olivas, altre casal com un hospici, ab jardí botánich é iglesia pública.

Los fills del amo, N' Estanislao Vayreda, prou conegut en lo mon de la ciencia, son dos catalanistas que prometen; l' un te setze anys, l' altre catorze. Enamorats de tot lo que te sabor catalá, recorren la encontrada, estudiantho tot, exasperantse al trobar iglesias de pedra picada emblanquinadas, santuaris mitj runats, inscripcions mutiladas, restauracions mal fetas; comensan á comprendre l' s desbarrotas que 'ns han vingut de ponent, y s' entusiasman per tot lo de la patria. Los reforos que 'ns arriban de per tot arreu traurán dels racons las trenyinas que no haurém pogut escombrar nosaltres.

Dedicarem la matinada del dissapte á estudiar la colegiata de Santa Maria de Lladó y com per descriurer aquell temple 'm mancan documents y seria necessari un gros tomo, ho deixo per altres excursionistes, fent constar que l' edifici tal com avuy se trova, inclosa la Abadía adosada en un ángul de la iglesia, es dels que méns han sofert, perquè á Lladó hi ha familias que s' interessan per lo temple de Santa Maria y mereixen llohasas de tots los catalanistas. Ne traguérem diferentas fotografias.

Mossen Francisco Coll, nombrat ara fa poch, Rector de la colegiata nos rebé ab molta amabilitat y nos ensenyá las preciositats que allá 's conservan.

A la tarde visitarem la parroquia de La Estela, poblet situat á una altura al Nord de Lladó, dominantse tot l' Empordá y gran part de nostres Pirineus. Allá existeix una campana de forma quasi cilíndrica sense cap inscripció; sembla feta á cops de martells. Es notabilíssima per ésser primitiva. Ne dibuxarem un perfil al objecte de donarla á conèixer.

Lo senyor Rector Mossen Joan Vila nos obsequiá galantament; es un capellá pobre; fa quatre anys que no s' ha mort ningú en sa parroquia, més de tres que no hi ha hagut cap bateix; la assignació que cobra ja 's pot calcular, sort que s' enginya cultivant un hort que li dona quelcom per menjar.

Lo diumenge de bon matí va empèndrer la marca vers la Mare de Deu del Mont, mitj casal de ca 'n Olivas. Durant las tres horas de pujada, reposarem una mica en la font de Falgás y en la roca russoladora. Es aquesta una

penya calcárea d' uns quaranta á cinquanta palms de llargaria per altre tant d' ample, situada á la vora del camí, llisa, ab una inclinació especial que no s' hi pot pujar de cap de las maneras. Alguns que portan espardenyas ho logran, arrencant la correguda d' un tros lluny, pero quasi tots al esser més amunt del mitj, relliscan, s' ajupen y han de russolar fins al capdevall. Quasi tots los empordanesos que pujan al santuari del Mont, per la part de Lladó, proban de pujarhi. Los que no ho logran, voltan la roca pel costat de las genolleras del Pare Falgás y també hi rressólan, arribant al terme quasi tots de pernas en l' ayre. La ratlla ó pendent per hont se russóla es brunyiada com un mirall.

Lo Pare Falgás, segons conta Mossen Cinto, es una tradició molt bonica. Cada día era preguntat per la Verge del Mont si savia algú que li volgués portar una campana.—¿Qué 'n faig del campanar, li deya, si no 'm serveix per res?

Lo bon frare, un día que se 'n va cap á Gerona, y al passar davant la botiga d' un courer (devia esser en las Ballesterías) vegé una grossa campanassa.

—¿Per qui l' haveu fósa aquesta esquella, li preguntá l' frare al amo?

—Per vos si la moveu, li respongué l' courer.

Lo reverent, sense gastar compliments, agarrá la campana y ab una revolada se la carrega á la esquena, y ovirant en un racó de la botiga, una viga arreconada, la pren per ferla servir de bascoll y camás ajudeume, cap á la Mare de Deu del Mont.

Com devia esser fill de ca 'n Falgás de Lladó, volgué pujar per dit costat, y ademés per saberhi bé las tasqueras; però al arribar en la roca russoladora, se decantá una mica y tingué que apoyar los genolls sobre la penya y fins la ma dreta, quedant sas genolleras tan ben impresas en la pedra, que los clots semblan motllos de genolls.

Pujá revent lo bon frare vers lo santuari, y al esser un poch més amunt, uns batadors del casal Falgás se reyan d' cil dihentli: ¿no aneu prou carregat encare, Pare Falgás? ¿voléu que us omplim de blat aqueixa esquella?

—Vinga respongué l' frare, tot parant la campana, y de una en una n' hi vuydaren set quarteras.

Los doná las gracias y torná empèndre la marca per las drosseras.

L' autor de la Atlántida termina la llegenda dihent:

Pujá l' blat al graner del santuari, l' esquella al campanar:

—¡A ser gayre més alt, diu, l' arribarhi m' hauria fet suhar!—

JOSEPH BERGA.

(S' acabarà.)

### Professió de fé

Lo ser fill de Catalunya ho tinch pe 'l mes alt honor; catalá de nom y rassa, catalá de parla y cor.

Ma mare fou catalana, catalá mon pare n' es, catalans eran mos avis, y 'ls rebesavis molt més.

Ni una llevar forastera en nostra familia hi ha; de l' arrel fins á la copa tot l' arbre es ben catalá.

Ma esposa n' es catalana, catalans los meus fills son, y es per mi la nostra llengua la millor de tot lo mon.

Parli 'm mal de Catalunya qui vulga renyir ab mi; á tots los que l' aborreixen ¡odi á mort fins á mori!

Ab los ayres de ma terra ne tinch prou per respirar, y sols plauhen á ma vista nostres camps y nostra mar.

Lluny de tú, ma Catalunya, ¡quina anyoransa que tinch! quan me 'n vaig ¡quina tristesa! ¡quina alegría quan vinch!

Quan en catalá no parlo, me sembla qu' he de mentir; tot lo que penso y que sentó sols en catalá ho se dir.

No hi ha parlar com lo nostre, sobri, just, y dols, y olá; si fins hi ha un vell adagi que 'n dihem, «clá y catalá.»

¡Ay dels traydors que 't reneguin, Catalunya del meu cor! Que malament visqui y mori aquell que 't signi traydor.

Lo qui rebutja ta parla, que 's torni mut al instant; que renegar de sa mare, ni 'ls monstres sisquera hó fan.

Veta 'l aquí, Catalunya, lo testament que faré; aquestas son las paraulas que al morir als fills diré:

«Donau-me per sepultura un reconet catalá, que enterrat lluny de ma terra mon eos no hi sabria está.

Y si, fills meus, algun día, de ser catalans com som os sabés greu—¡Déu no ho vulga!— no os diguén pas lo meu nom.

Esteu segurs que llavoras, mort y tot tremolare, y desde 'l fons de ma tomba, per sempre os malehré.»

Lo ser fill de Catalunya ho tinch pe 'l mes alt honor; catalá de nom y rassa, catalá de parla y cor.

JOSEPH MARTÍ FOLGUERA.

### Secció Religiosa.

#### SANTS DE LA SETMANA.

Dissapte, 1.—S. Gil ab. y s. Llop b. Diumenge, 2.—XVI. Ntra. Sra. de la Consolació ó de la Corretja. Ntra. Sra. de la Cinta, en Tortosa, s. Antolí m. y s. Esteve rey cf.—Surt la Cançicula. Dilluns, 3.—S. Nonito b. y s. Simón Estilita. Dimars, 4.—S. Castó mr., Stas. Cándia, Rosa de Viterbo y Rosalía, vgs. Dimécres, 5.—S. Llorens Justiniá b. y sta. Obdulia v. Dijous, 6.—S. Onesiforo mr., s. Fausto mr. y s. Vicens pbre. mr., patró de Besalú. Quart creixent á 12 h. 50 m. matí, en Sagitari.—Bon temps. Divendres, 7.—Sant Augustal b. y sta. Regina vg. y mr.—Visita general de presons.

#### QUARANTA HORES.

Avuy se troban en l' iglesia del Hospici. Demá comensarán en l' iglesia del Hospital.

Establiment tipogràfic del DIARIO DE GERONA. Pujada de Sant Feliu, núm. 3.

## Secció Comercial

### MERCATS Y FIRES

ESPECIES	MESURES	La Bisbal	Gerona	Olot	St. Coloma de Farnés.	Banyoles	Cassá de la Selva.	Figueres
		Die 24.	Die 25.	Die 27.	Die 27.	Die 29.	Die 29.	Die 30.
Blat...	QUARTERA	14'00 Ptas	13'50 Ptas	13'00 Ptas	14'00 Ptas	13'00 Ptas	13'00 Ptas.	13'00 Ptas.
Mastay...	DE 80 LITRES	13'00 >	11'00 >	12'00 >	13'00 >	10'50 >	12'00 >	11'00 >
Ordi...	>	8'00 >	8'00 >	08'00 >	8' >	8'00 >	08'00 >	6'50 >
Sécol...	>	13 >	10'00 >	10'00 >	12'00 >	00 >	12'00 >	00'00 >
Civada...	>	7'00 >	7'00 >	07'00 >	7'50 >	7'00 >	7'00 >	6'50 >
Bessas...	>	12'00 >	13'00 >	13'00 >	15'00 >	14'00 >	14'00 >	11'50 >
Mill...	>	12 >	12'00 >	12'00 >	13'00 >	12'00 >	12'00 >	11'00 >
Panís...	>	11 >	11'00 >	11'50 >	14'00 >	11'00 >	10'00 >	10'50 >
Blat de moro	>	13'00 >	12'50 >	11'75 >	14'00 >	13'00 >	13'00 >	12'00 >
Fajol...	>	>	00'00 >	10'00 >	11'00 >	11'00 >	00'00 >	00 >
Llobins...	>	8'00 >	8'00 >	9'00 >	8'50 >	09'00 >	8'00 >	08 >
Fabas...	>	12'00 >	12'00 >	12'00 >	12'00 >	12'00 >	12'50 >	10'75 >
Fabó...	>	>	12'50 >	12'50 >	13'00 >	13'00 >	13'00 >	11'75 >
Fassols...	>	>	22'00 >	19'00 >	27'00 >	00'00 >	18'00 >	00'00 >
Monjetas	>	28'00 >	24 >	18'00 >	25' >	00'00 >	26'00 >	00'00 >
Vellanas	Quart. 100 l.	>	>	00'00 >	28' >	>	>	>
Nous...	>	>	>	10'00 >	>	>	00'00 >	>
Castanyas.	>	>	>	00'00 >	>	>	>	>
Trumfes...	41'60 l.	0 >	3'50 >	1 >	3'00 >	3'00 >	3'00 >	0'00 >
Ous...	dotzena.	0'75 >	1'10 >	0'85 >	1'10 >	0'90 >	1'10 >	1'00 >

## ESTABLIMENT TERÀPICH-SULFURÓS

dirigit per los Doctòrs  
D. JOSEPH PUIGCARBÓ

D. AGUSTI BASSOLS Y PRIM.

Caspe, 7 (junt al Teatre de Novetats). Teléfono, 301  
BARCELONA.

Aquest establiment, provehit de tots los avensos moderns, y també de perfeccionades calefacció y ventilació per medi del vapor, està destinat a:

### Hidroterapia

Duxes comuns y sulfurosos de totes classes (anèmies, nervosis, gastralgies, reumatisme, neurastenia, etc.)

### Balneoterapia

Banyes comuns, sulfurosos, medicinals.—Banyes russos.—Bany turch.

### Neumoterapia

Ayre comprimit y rarefet, oxigeno, nitrógeno, atmosfères creosotades y altres.—(Bronquitis, catarros crònichs, tisis incipient, asma, etc.)

### Sulfoterapia

Que consta de:

- Aygues sulfuroses pera beguda, semblants a les de la Puda, Arçona, Beteñ, Bagnères de Luchón, etc. (Herpes, enfermetats secretes, limfatisme, escrófula, etc.)
- Pulverisacions sulfuroses (Angina é irritacions herpètiques del canyo, faringitis, bronquitis, etc.)
- Báns ó inhalació (Bronquitis, asma, tós herpes, etc.)
- Vaporari ó inhalació difusa (Bronquitis, catarros crònichs, coqueluche, etc.)

Aquestes aygues—dites Aygues sulfuroses de Barcelona—se usen ab èxit crexent en los molts casos en quins està indicat lo tractament sulfurós. També se despatxan embotellades.

### Massoterapia

local y general (girades, torcedures, fractures, reumatisme, etc.)

### Electroterapia.

Consulta de malalties cròniques y nervioses, per lo Director DR. PUIGCARBÓ, de les 11 del matí a la 1 de tarde y de 5 a 7 de la tarde.

Consulta de malalties de l'aparat respiratori, per lo Director de la secció neumoteràpica, DR. BASSOLS Y PRIM, de 10 a 12 del matí y de 6 a 7 de la tarde.

LA NEOTAFIA



En aquest gran establiment se hi troba a totas horas un assortit complet de baguls folrats, de totes mides, des de 1/2 infim preu de cinch pessetas en avant. S'envian a domicili. Dirigirse a LA NEOTAFIA, Cort-Real, 18.—GERONA.

OBRA NOVA

### DELIBERACIONS

Primera Assamblea General de Delegats

## UNIÓ CATALANISTA

CELEBRADA A MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892.

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assamblea, discursos que en ells s'hi pronunciaren y llegiren, y las Bases definitivament aprobadas pera la Constitució regional catalana, se ven al preu de dos pessetes en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l'Argenteria, Gerona.

## Máxim Fernandez

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No té rival en lo mon, perquè a més de sos efectes maravellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprendent específic, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 24  
GERONA

Grans rebaixas al engrós.

També s' troba en venda en dit establiment la

**Tintura americana instantànea**

## Establiment de Don Pere Prunell

S' hi trobará un gran assortit de camisas, corbatas, colls y punys, sedas y llanas y demés articles de novetat pera vestits de senyora.

**PREUS LIMITADISSIMS**

Voltes de la Rambla, cantonada al carrer de Besadó, 26, Gerona

## JOAN GRIVÈ

Progrés (carrer Nou) 10, Gerona

Aparatos d' il-luminació per gas y petroli.

Serveys complerts de cuyna. Cereria.

Instalacions de para-llamps, campanetas eléctricas y teléfonos, a preus limitadissims.

Curació de malalties de la boca.—Empastes, Orificacions.—Extraccions sense dolor. Dentadures artificials.

**AUDOUARD-DENTISTA.**

Ab títol de la Facultat de medicina de Madrid.

Forsa, 1, primer  
GERONA.

## SUCURSAL JUNCOSA

Plaza de la Constitució, número 13  
GERONA.

Casa especial en xocolates, cafés, sucres y thés.

## OBRAS DE

### Don Carles Bosch de la Trinxeria

Recorts d' un excursionista . . . . .	4	Ptes.
Plá y montanya . . . . .	3	»
L' hereu Noradell . . . . .	3	»
De ma cullita . . . . .	2'50	»
Montalbá . . . . .	3	»
L' hereu Subirá . . . . .	3	»
Tardanías . . . . .	2'50	»

Acaba de publicarse

Lena . . . . . 4 »

Se venen totes en la llibreria de D. Joseph Franquet y Serra, carrer de la Argenteria, número 26.—GERONA.

## ESTABLIMENT Y TALLER

## PAU CASSÀ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims a 30 pessetas la pessa.

Cromos, motlluras, y transparents cuadros  
Novetat, bon gust y economia

Gerona.—Baixada del Pont de pedra, 14

## ESTABLIMENT

## Don Francisco Sabater

## SOMBRERERIA

S'han rebut las últimas novetats per la próxima temporada; los preus sumament económicos.

CAMISERIA.—SASTRERIA PER NOYS.

Especialitat en trajos pera col-legials

3, Rambla d' Alvarez, 3

## FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP. SALT

## MOLÍ FARINER

SISTEMAS AUSTRO-HUNGAR Y DE MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema fan las moltas a preus sumament módichs.

## Depòsit de baguls

SE VESTEIXEN Y VETLLAN MORTS

PREUS SUMAMENT MODICHS

LLEÓ SABADÍ.—23, Ballesterias, 23.—GERONA

## SABATERIA

## JOSEPH M. A VENTÓS

Calsat pera senyors, senyoras y nens.  
Especialitat pera l' que s'encarregui expressament.

Semanari porta-veu del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca»

Redacció y Administració: Sabateria Vella, número 2, primer

## PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona.	1	pesseta	trimestre.
Fora.	1'25	idem	idem.
Extranger...	1'50	idem	idem.

Un número sol, 10 céntims.